

РЕФОРМА ПЕНЗИЈСКОГ СИСТЕМА

ПОВЕЋАЊЕ СТАРОСНЕ ГРАНИЦЕ

Нови сет пензијских закона, несумњиво, представља још један удар на одавно испражњен пензионерски џеп. Није за утеху ни околност да су постепено повећање старосне границе за затварање радне књижице и смањење пензија, што је наше најстарије грађане највише и забринуло, драстичне мере изнуђене упорним захтевима ММФ-а да се смањи јавна потрошња.

ензијски фондови у Србији (и Црној Гори) све су празнији. Некада врећа без дна, у коју је руку гурао како је ко хтео, посебно кад је требало из ње узимати, пензионерска "касица – прасица" данас гута готово 14 одсто друштвеног бруто производа, што је највише у окружењу. Из републичког буџета у три државна пензијска фонда – за- послених, пољопривредника и самосталних делатника – издваја се четири пута више него пре четири године, односно скоро шест одсто националног бруто производа, што је довољно тек за 40 одсто средстава, док се 60 одсто обезбеђује из доприноса на зараде. А пензионера је из године у годину све више.

■ РАДНИКА КОЛИКО И ПЕНЗИОНЕРА

С друге стране, већ сада у Србији на "једног и по" радника долази један пензионер. Такву сразмеру тешко може да издржи и много развијенија земља од Србије која, по многим економским

показатељима, заузима незавидан положај на светској лествици успешних земаља. При томе, истовремено расте и број незапослених и број пензионера, а инфлација од 15 одсто највиша је у Европи. То су само неки од разлога који реформу пензијског система, после оне из 2003. године, опет чине неопходном.

Недавним усвајањем сета пензијских закона у Народној скупштини Србије започела је нова фаза реформе пензијског система у нас. Посланици су, све до усвајања, из руке у руку пребацивали тај врући кромпир, а представници власти упозоравали су на притисак Међународног монетарног фонда, који последњих недеља упорно понавља да су буџетска издвајања за пензијски фонд превелика и да усклађивање пензија са платама треба окончати. Уместо тзв. швајцарског модела, по коме су пензије у Србији четири пута годишње усклађиване са трошковима живота и зарадама, монетарни стручњаци ММФ-а, забринуте за нашу будућност, ултимативно су предложили једнократно усклађивање пензионерских примања само са трошковима живота. Тако би се, кажу, смањило оптерећење које

ЕФИКАСАН ВОЈНИ МОДЕЛ

Модел укупног социјалног осигурања војних лица, а тиме и њиховог пензијског и инвалидског осигурања, не треба радикално мењати, сматра пуковник мр Слободан Игњатовић, директор Фонда СОВО. За то постоји неколико разлога, од којих је најважнији специфичност војног позива. Нормативна решења, којима су регулисане војне пензије у Србији и Црној Гори крећу се у границама законодавства држава чланица, те сходно томе, нема ни потребе ни могућности за даљу рестрикцију у области социјалног осигурања официра и подофицира.

С друге стране, системска решења у пензијском и инвалидском осигурању војних осигураника (породична пензија, накнада за телесно оштећење и додаток за помоћ и негу) прилагођена су решењима у друштву, док се за поједине видове осигурања (инвалидска пензија) водило рачуна о посебностима војне службе. Чести премештаји војних лица, немогућност избора места службовања, рад дужи од пуног радног времена, честа дежурства, неизбежан престанак радног односа брачног друга, условљен прекомандом супруга, само су неке од околности због којих је пензијско осигурање војних лица регулисано посебним законом.

Слична ситуација је и у неким страним армијама. Из војног буџета средства за војне пензије обезбеђују се у САД, Египту, Румунији, делом и у Бугарској. Из државног буџета обезбеђују се пензије за војна лица у Аустрији, Пољској, Бугарској. У великом броју страних земаља специфичан карактер војног позива условио је и посебно законско уређење пензијског и инвалидског осигурања официра и подофицира.

Реформа осигуравајућих установа (фондова) у пројектованом пензијском систему условљена је захтевима фискалне политике да се буџет растерети и ослободи социјалних давања. Због тога је и предвиђено формирање приватних добровољних пензијских фондова, односно промена система финансирања државних. Од прихода оствареног улагањем прикупљених средстава исплаћивале би се приватне, додатне пензије. Сличне промене требало би да обухвате и СОВО.

РЕШЕЊЕ ЗА НОБЕЛА

Ако неко има боље решење за реформу пензијског система, заслужује Нобелову награду, рекао је министар за рад, запошљавање и социјалну политику Слободан Лаловић:

– Повећање доприноса са садашњих 22 на 32, или 52 одсто, сахранило би српску привреду. Однос просечне плате и пензије, овакав какав је код нас, не постоји нигде у свету.

пензије представљају за буџет. Ако не буде тако како они хоће, Србија ће остати и без последње транше кредита, али и без страних инвеститора, без чијег новца је развој привреде и боље сутра не само пензионерима, већ и свима другима, готово немогуће.

Пензионере, и садашње и оне будуће, такав став ММФ-а не изненађује. Имају они довољно искуства са том финансијском организацијом, још из времена несташице горива и војне по систему "пар – непар", замрзавања плата, гладовања. Али и онда је било лека. Још тада су они који данас примају мизерне пензије следили чувену, само нашу, изреку по којој нико не може да нас плати тако мало, колико ми мало можемо да радимо. Сећате ли се тих времена? Можда су данашњи празни пензијски фондови та космичка правда за некодашње лоше понашање на радном месту. Можда и није тако. Тек, око милион и триста хиљада пензионера у Србији свесно је да им нови сет пензијских закона, па макар и ублажених током усвајања, неће донети лепшу будућност. Између осталог и зато јер ће у пензију отићи касније но што су до сада одлазили. Уместо са 63 године, мушкарци ће радну књижицу затварати са 65, а жене са 60 година, баш као у развијеним европским земљама, где се живи и дуже и лепше и где пензионери нису "грађани другог реда", већ људи заслужни за просперитет који уживају млађе генерације.

СПОРИЈИ РАСТ ПЕНЗИЈА

Уместо безбрижне старости, обезбеђене дугогодишњим издвајањем за социјално, здравствено, пензијско и какво све још не осигурање током радног века, наши пензионери мора-

ће да раде "на црно" још коју годину. Биће старији, болеснији, уморнији. А за лечење, које одавно није бесплатно, имаће све мање новца. Економски стручњаци упозоравају да ће, према усвојеним изменама Закона о пензијско-инвалидском осигурању, пензије убудуће расти спорије од плата, те да ће просечне износити, у најбољем случају, 60 одсто од просечних плата, док најниже пензије не би требало да буду испод четвртине просечне плате. Нимало охрабрујуће.

Велики број скорашњих пензионера, као и оних који се тек спремају за "треће животно доба", брине и сазнање да многа предузећа последњих година нису уплаћивала доприносе у пензијски фонд, или су то чинила за најниже зараде. Више стотина хиљада старијих радника у прилици су да са зебњом проверавају свој радни стаж и да се на лицу места увере како им за одлазак у пензију недостаје још нека година, за коју доприноси нису уплаћени. После тог нежељеног сазнања, решавају, невољно, да на радном месту остану до истека потребног рока. Али, не и да раде. Јер они су своје одрадили. Дани које, за углавном малу плату, надаље проводе на послу, представљају својеврстан поклон држави.

И тако, остајемо у затвореном зачараном кругу, из којег нам, свако на свој начин, излаз нуде многи "чаробњаци", до-

маћи и страни економски експерти, представници власти и синдиката. Сви они тврде да је само њихов чаробни штапић онај прави. А њега у економији нема. Мађионичари и илузионисти у привреди не пролазе на дужи рок. Смањење инфлације и јавне потрошње, повећање стопе запослености и побољшање социјалног положаја најугроженијих, приоритети су сваке одговорне власти. Али, ти циљеви нису у управној сразмери. Нешто мора и да се жртвује. На краће, или дуже време. Усвајањем "пензијских" закона најстарији грађани Србије постали су немоћна жртва транзиције. Жртва од које мало шта зависи и која о мало чему одлучује. Зато је сваљивање тешког терета транзиције на нејака пензионерска плећа, за предлагаче закона, очито, било најбезболније. Циници би рекли да, с обзиром на године које ће пензионери уживати у том статусу, и најкраће.

Нема никакве сумње да ће, по новом закону, пензије убудуће расти спорије од зарада и у релативном и у апсолутном смислу. Да зло не чује, нек се бар достојно носе с потрошачком корпом, рећи ће пензионери. У нади да ће, упркос свему, бити довољно новца бар за храну, најстрајнији су они с минималним пензијама. Њих охрабрује корекција закона, по којој ће, уместо гарантованих 20 одсто, односно четири хиљаде, од јануара следеће године, најниже пензије износити 25 одсто просечне зараде, или како је израчунао министар за рад, запошљавање и социјалну политику Слободан Лаловић, више од шест хиљада динара. Међу онима које муче управо такви проблеми свакако је и велики број цивилних лица у Војсци Србије и Црне Горе, чије су плате знатно испод републичког просека. То значи да су им, чак и кад је реч о запосленима са ВСС, пензије ближе минималној, но просечној.

ПРАВИ ЕФЕКТИ ТЕК ЗА ПЕТ ГОДИНА

Сет пензијских закона представља најважније системске законе о којима парламент расправља ове године, рекао је министар финансија Млађан Динкић.

– Праве ефекте остварићемо тек за пет година, а добровољно пензијско осигурање представља новину која обећава боље дане за наше пензионере. Са навршених 53 године живота онај ко је улагао у добровољни пензијски фонд има право да тражи да располаже уложеним средствима. Може да му се исплати све одједном, или месечно. Једини је услов да најкасније до седамдесете године живота почне с повлачењем новца који је уложио.

РЕФОРМЕ ПЕНЗИЈСКОГ СИСТЕМА У ТРАНЗИЦИЈИ

Готово све земље у транзицији претрпеле су реформу пензијског система. Негде су те промене у току, а неке земље, попут Пољске, Словеније, Чешке, Румуније... већ су прошле кроз највеће тешкоће. У готово свим тим земљама предвиђено је постепено повећање старосне границе за одлазак у пензију, а у неким од њих и сасвим нови модел обрачунавања пензија. Репортерка пензијског система припрема се и у САД, а у Шведској је недавно окончана, повећањем значаја приватних пензијских фондова.

Да би колико-толико побољшали социјални положај наших најстаријих грађана и тако им се бар донекле одужили за деценије проведене на послу, законодавци су предвидели и масовније оснивање приватних пензијских фондова. Биће то, кажу, врло брзо, један од најмасивнијих стубова у згради пензионерске сигурности, која се гради и најновијим законима. Предвиђено је да запослени с ниским, или недовољним, издвајањем у државне пензијске фондове, сами, по жељи, уплаћују додатна средства у неки од добровољних пензијских фондова. С обзиром на то што велики број предузећа последњих година доприносе уплаћује на минималац, уместо на реалне зараде, нема сумње да ће многи будући пензионери пожелети да додатним уплатама "пензионерских рата" себи обезбеде лепшу старост. И ту, наравно, постоји она чувена "квака". Најугроженији, они с најмањим примањима, неће моћи да издвајају средства за приватне пензијске фондове, па ће им и пензије остати мале. Сетите се оне чувене, народне – ко има, дај му још.

Но, упркос томе, приватни, добровољни пензијски фондови, па и осигуравајућа друштва, која нуде разне видове животног осигурања, на крају омогућавају мирнију и сигурнију старост онима који се за тако нешто одлуче. А њих ће, с повећањем производње, са смањењем инфлације и незапослености и побољшањем материјалног положаја запослених, бити све више и више. Управо то и јесте најбољи пут за побољшање положаја пензионера. Без ујурбаног развоја привреде, тешко је говорити о бољем социјалном положају било које категорије друштва, па и најстаријих.

Наравно, не треба пренебрећи још неке услове. Потребно је, наиме, обезбедити већу правну сигурност и финансијску дисциплину. Нетом усвојени пензијски закони, поред осталих, свакако ће и томе допринети. На крају, треба се опет сетити и Међународног монетарног фонда, који нас и даље посматра.

Душан ГЛИШИЋ
Снимимо Даримир БАНДА